

"Kui alkoholi kuritarvitamine ja teised elustiilihaigused on riigis üks peamisi surmapõhjuseid, siis annab see tunnistust ebaõnnestunud sotsiaalpoliitikast. Mõelgem oma riikidele ja oma kodanikele," kutsus Evelin Ilves Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) Euroopa Ministrite Konverentsi ühe avakõnelejana inimesi, valitsusi ja tootjaid ohjeldama mittenakkushaiguste kui sotsiaalsete tõbede levikut. Euroopa Liidu riikides on mittenakkushaigused esimeseks surmapõhjuseks.

Evelin Ilves rõhutas, et ta kõneleb Ashgabati mittenakkushaiguste ennetusele ja kontrollile pühendatud ühel tippkonverentsil WHO European Ministerial Conference on the Prevention and Control Noncommunicable Diseases in the Context of Health 2020 "arsti, ema ja abikaasana, kes on juba aastaid nii avalikkuses kui ka eraviisiliselt tegelenud mittenakkushaiguste ohjeldamisega".

Mittenakkushaiguste puhul on tegemist südameveresoonkonna haigustega, diabeedi, kasvajate ja hingamisteede krooniliste haigustega, mille tekkel mängivad olulist rolli ebatervislik toitumine, vähene liikumine, suitsetamine ja alkoholi liigtarvitamine.

"Need on nõ sotsiaalsed nakkushaigused, mida me tekitame ise – oma elustiiliga. Me anname neid edasi oma sõpradele ja lastele ning teistele inimestele enda ümber. Lisaks peame mõistma, et oma roll on ka neil, kes neid haigusi põhjustavaid tooteid valmistavad ja müüvad," rääkis Evelin Ilves WHO Euroopa regiooni 53 liikmesriigi esindajatele.

Ta meenutas, kuidas kutsus mõned aastad tagasi oma kaasmaalasi vältima kunstlikke transrasvu ning "paljud inimesed kehtitasid seepeale mõistmatuses õlgu ja mitmed meie toiduainetööstuse esindajad leidsid, et ma olen asjatundmatu ja sean eduka kodumaise tootmisharu ohtu". Ent lõpuks hakkasid tavakodanikud toidupoodides etikette lugema, mitu kuud hiljem teatas Eesti suurim kondiitritoodete vabrik, et lõpetab transrasvade kasutamise oma toodetes ning hiljuti keelustas USA toidu- ja raviamet igasuguste kunstlike transrasvade kasutamisele, sest nende seos südame-veresoonkonna haigustega on piisavalt tõestust leidnud.

"See küsimus, mis oli minu jaoks isiklik teema, näitab, et mittenakkushaiguste ennetamisel võime me esialgu pörkuda teadmatuse ja mõistmatuse müürile. Et olla edukas või saavutada kasvõi osalisi tulemusi, vajame sihikindlust, järjepidevust ja mõttekaaslastest kolleege. Vahel on

vaja ka valmisolekut taluda raevukat vastuseisu. Siis oleme piisavalt tugevad, et muuta inimeste harjumusi ja hoiakuid ning tootjate turunduspõhimõtteid," kõneles Evelin Ilves.

Halb toitumine või veelgi täpsemalt, valede asjade söömine on suitsetamise, alkoholi liigtarvitamise ja vähese liikumise kõrval veel üks tõsine terviseoht, mille mõju ilmneb aja jooksul ning mida inimesed kohe tähele ei pane, lausus ta ning jätkas: "Võiksime mõnelt tootjalt küsida, kas ta julgeks anda oma tooteid omaenda lastele. Näiteks vorsti, mis ei sisalda grammigi liha."

Lisaks tootjate sotsiaalsele vastutustundlikkusele ja tarbijate teadlikkusele toidu igapäevasel valikul kauplustes pidas Evelin Ilves eriti oluliseks lasteaedades ja koolides pakutava söögi tervislikkust, kus valikud teevad laste ja nende vanemate eest teised.

"Asi ei ole lihtsalt maitstes. Il tüübi diabeet, mis kunagi oli haruldane haigus ja mida esines peamiselt vanemate täiskasvanute hulgas, on muutunud igapäevaseks ja mis veel hullem, üha enam põevad seda ka lapsed," tõdes ta. Aina enam täiskasvanuid ja lapsi on ülekaalulised või rasvunud ning rasvumise kasvuga samaaegselt levib kiiresti ka Il tüübi diabeet, kuigi see pole ju nakkushaigus.

"Mis on viimase veerandsaja aasta jooksul muutunud, et rasvumine ja rasvumisega seotud haigused on muutunud niivõrd suureks probleemiks?" küsis Evelin Ilves.

Ka suitsetamine ja alkoholi liigtarvitamine pole bakterite või viiruste kaudu levivad nakkushaigused, vaid haigused, mis levivad sotsiaalselt, ka seoses ühiskondliku survega ja sooviga sobituda seltskonda, ütles Evelin Ilves. Samuti on siin oluline osa erasektoril. Näiteks üha uute värviliste madala alkoholisisaldusega jookide tootmisel peetakse silmas just noori ja neid turundatakse just noortele.

Evelin Ilvese sõnul on alkoholi ja tubakaga seotud terviseprobleemid meie – riikliku ja rahvusvahelise – majanduspoliitika tulemus.

"Ütlemine, et inimesed joovad, sest „me oleme alati nii teinud“, on esiteks ajalooliselt vale ja teiseks osutab ülimalle abitusele, viidates, et meil ei ole võimalik ise oma elu muuta," ütles ta.

"Alkoholinõudlus on seotud alkoholi pakkumise ja kättesaadavusega. Hästi rahastatud reklaami ja mainekujunduse kaudu saavad tööstusharud mõjutada noorte ja vanemate inimeste hoiakuid alkoholi ja tubaka suhtes, ent ka poliitikute arvamusi ja veendumusi selle kohta, kas tõenduspõhise ja vastutustundliku reguleerimisega on võimalik kaitsta riigi peamist vara – oma inimesi."

"Eurooplasena on mul hea meel, et konverentsil arutatakse visiooni tubakavabast Euroopast. Me saavutame oma eesmärgid ainult siis, kui õnnestub mõjutada ümbritsevat keskkonda nii, et tervislik eluviis oleks loomulik valik," sõnas Evelin Ilves. "See on võimalik juhul, kui ka erasektor tajub oma vastutust inimeste tervise eest ja kui igaüks meist mõistab oma isiklikku vastutust."

Kutse esineda Ashgabat's mittenakkushaigustele keskenduval ministrite konverentsi avamisel andis Evelin Ilvesele WHO Euroopa regionaaldirektor Zsuzsanna Jakab, kui ta külastas oktoobris Eestit.

Vabariigi Presidendi Kantselei
avalike suhete osakond
tel 631 6229